

آتش، قلع و ظروفی که می درخشند

علی اکبر آخرین رویگر در خاندان خلیلزاده است که شغل آبا و اجدادی اش را زنده نگه داشته

هنری رو به افول

علی اکبر (برادر بزرگ تر) متولد ۱۳۳۴ است. او خاطرات مادر بزرگ پدری اش را به یاد دارد و می گوید: «یک داستان یا شاید هم افسانه درباره نسب و ریشه خانوادگی ما وجود دارد که همیشه آن را برایمان تعریف می کرد. داستان از این قرار است زمانی که یعقوب لیث صفاری می خواسته از گردنه دالاهو عبور کند، با ایل لر آشنا و شبی مهمان آن ها می شود. او با دختر رئیس ایل ازدواج می کند و جد بزرگ ما به دنیا می آید. می دانید که صفار به معنی رویگر است و پیشه یعقوب لیث صفاری، بنیان گذار سلسه صفاریان در قلم سوم هجری در ایران هم رویگری بوده است. این داستانی است که سینه به سینه در خانواده مانقل شده و نمی دانیم تا چه اندازه شبیه واقعیت است. اما هرچه باشد پدرم رویگری را به من و برادرم علی اصغر آموخت. البته من بعد از فوت پدر دنبال شغل دیگری رفتم و علی اصغر آن را ادامه داد. رویگری دیگر مثل گذشته رونق ندارد و رو به افول است. ما آخرین افراد در نسلمان هستیم که رویگری را ادامه داده ایم. فرزندان ما این هنر را نیا موختند.»

میترا صدرا سفیدگری یا رویگری کمی بعد از ایجاد بازارهای مسگری و ساخت ظرف های مسی به وجود آمد. این شغل چند هزار ساله و وقتی پا گرفت که مردم فهمیدند ظرف های مسی بدون لایه سفید قلع، سمی تولید می کنند که زیان آور است. علی اصغر خلیلزاده امیرآباد، رویگر محله امام هادی (ع) است که این شغل را از آبا و اجداد خود به ارث برده است.

اجداد ما رویگر بودند

خودش پشت میز آهنی نسبتا بزرگی که حدود ۵۰ سانتی متر ارتفاع دارد، نشسته و ابزار کارش را روی آن گذاشته است. وسط میز سمت راستش، به اندازه یک دایره با قطر حدود سی سانتی متر خالی است. شعله گاز را می توان از دور دید. ظرف های مسی اطرافش پراکنده اند. دو قابلمه، چند قاشق و تعدادی بشقاب منتظرند تا به دست این استاد کار قدیمی سفید شوند. علی اصغر خلیلزاده امیرآباد ۶۳ سال دارد و بزرگ شده محله آبکوه است. او حالا در محله امام هادی (ع) زندگی می کند و در حیاط خانه اش ظرف های مسی دوست و آشنا، همسایه ها و هیئت های محله را سفید می کند. سفیدگری یا رویگری شغل آبا و اجدادی آن هاست و علی اصغر نیز این شغل را از برادر بزرگ ترش علی اکبر آموخته است. او می گوید: «پدر بزرگان ما یزدی هستند و یزد هم یکی از بازارهای معروف مسگری و رویگری را دارد.»

راسته مسگرها و رویگرها

علی اصغر درباره گذشته این شغل در مشهد می گوید: «در گذشته راسته بازار مسگرها و رویگرها را می شد در بازارهای سنتی عباسقلی خان و

پنجتن پیدا کرد، ولی حالا چیزی از آن ها باقی نمانده است. به مرور و با آمدن ظروف چینی، شیشه ای و آکروپال، فروش مس از رونق افتاد و این بازارها منحل شد. حالا رویگرهای قدیمی را می توان در بعضی محلات شهر پیدا کرد. این

روزها دوباره خرید مس کمی رونق گرفته است. قدیمی ها و هیئتی های محله امام هادی (ع) و آبکوه من را می شناسند و ظرف های خود را برای سفید کردن پیش من می آورند. برای همین درآمدم بهتر شده است.»

گازانبر، چکش، سندان و ...

ابزارهای این شغل علاوه بر میز آهنی و گازانبر حلقه، انبردست، چکش، قیچی و سندان است. انبر حلقه برای ظرف های بلند و آن هایی که لبه بلندی دارند مثل قابلمه استفاده می شود. انبردست برای ظرف های لبه کوتاه مانند بشقاب استفاده می شود. چکش برای ظرف هایی استفاده می شود که تورفتگی دارند و باید صاف شوند. قیچی های بزرگ برای برش مس و قلع و سندان هم برای ظرف های بزرگ تری که نیاز به صاف شدن دارد، استفاده می شود.

علی اصغر درباره خرید قلع می گوید: «با اینکه ایران معادن سرب و قلع دارد، اما قلع آماده از کشورهای اروپای شرقی و برزیل وارد ایران می شود. قلع برزیلی کیفیت و شفافیت بیشتری دارد. البته این ورق نازک و سنگین است. در حال حاضر هر کیلو قلع را به قیمت ۸۰۰ هزار تومان می خریم.»

داستان سفید کردن مس

کشیدن قلع بر روی ظرف های مسی خود داستانی دارد. علی اصغر درباره آن می گوید: «ابتدا ظرف مسی را روی آتش می گذاریم تا کاملا داغ شود. بعد به آن «نشادر» می زنیم. زمانی که نشادر را روی مس داغ شده می ریزیم، زنگار روی مس تمیز می شود. بعد قلع را روی آن می زنیم و با پنبه روی ظرف پخش می کنیم.» او درباره سختی کار رویگری می گوید: «برای ما که از ده سالگی این کار را شروع کرده ایم راحت است، اما ضرر زیادی دارد. زمانی که نشادر را روی مس داغ شده می ریزیم، دود بلند می شود و این دود برای ریه ها مضر است. روزهای اول ممکن است دسست شاگرد بسوزد، یا قلع را درست روی مس پخش نکنند. برای استاد شدن در این کار باید سه تا چهار سال کنار یک استاد کار کرد.»

قدیمی ها
و هیئتی های
محله
امام هادی (ع)
ظرف های خود را
برای سفید کردن
پیش من
می آورند

